

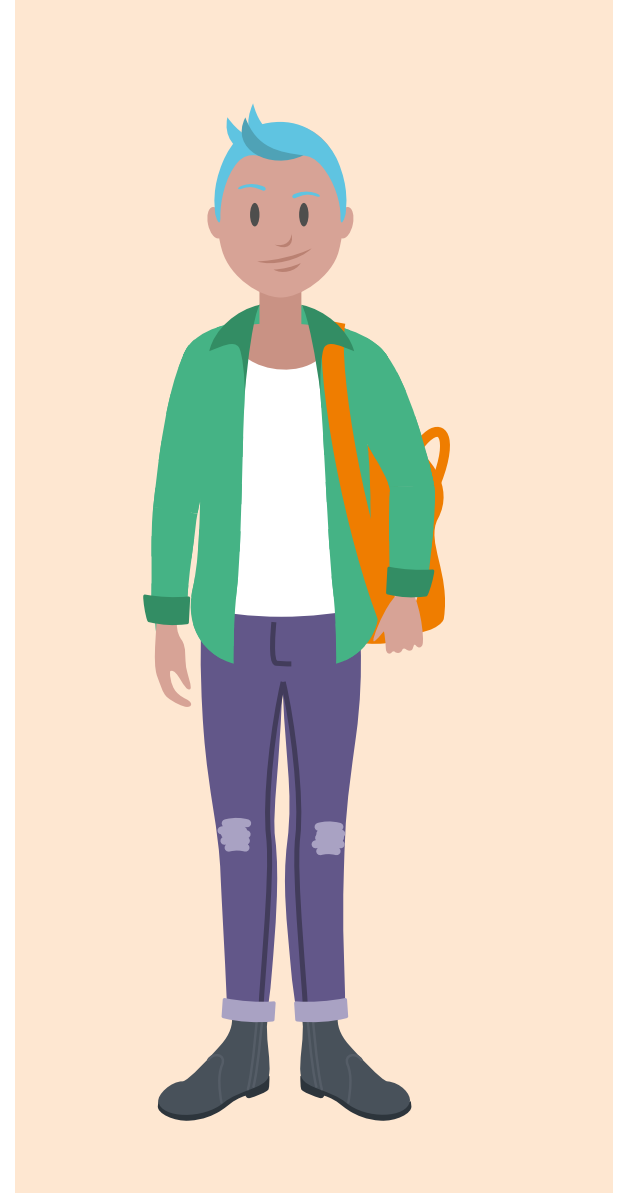

Rapportserie från Liv och hälsa ung-undersökningarna 2017 i Mellansverige

Ojämlighet i livsvillkor hos elever i nionde klass – skillnader utifrån
kön, sexuell läggning, födelseland, funktionsnedsättning och ekonomi

RAPPORT

3

Rapportserie om jämlik hälsa bland unga i Mellansverige

I den här rapportserien undersöks jämlikhet i hälsa och resurser hos elever i niondeklass i Mellansverige. Serien tas fram i samarbete mellan Region Uppsala, Sörmland, Västmanland och Örebro län ("CDUT" utifrån varderas länsbokstav).

Rapport 1 studerade ojämlikhet i hälsa – skillnader utifrån kön, sexuell läggning, födelseland, funktionsnedsättning och ekonomi. I Rapport 2 studerades skillnader i levnadsvanor. I rapport 3 har vi undersökt skillnader i livsvillkor.

Rapporten bygger på underlag från länens Liv & hälsa ung undersökningar som ställer frågor om ungdomars hälsa, levnadsvanor och livsvillkor. Undersökningarna genomförs anonymt och under skoltid bland elever i årskurserna 7 och 9 i grundskolan, samt årskurs 2 på gymnasiet. Resultatet ger ett unikt underlag för planering, styrning och rapportering till hälsofrämjande och förebyggande insatser på såväl kommunal som regional nivå.

Inför 2017 års undersökning utökades samarbetet mellan länen. Syftet var att med ett antal gemensamt formulerade frågor få ett stort och enhetligt datamaterial, som kan användas för gemensamma analyser i CDUT-regionen.

I denna rapport används svaren från drygt 9 500 elever i årskurs 9. Det motsvarar 71 procent av alla elever i den årskursen i offentliga och privata skolor i CDUT.

Rapporten är framtagen av:

Henrik Andréasson, Region Uppsala
Jim Lindström, Region Västmanland
Carina Persson, Region Örebro län
Nicklas Pihlström, Region Sörmland
Fredrik Söderqvist, Region Västmanland
Sanna Tiikkaja, Region Sörmland
Claudio Troncoso Munoz, Region Uppsala
Carin Östling, Region Uppsala

Publicerad hösten 2019

Innehåll

Livsvillkor – förutsättningar för en god och jämlik hälsa	5
Så undersöker vi jämlikhet i livsvillkor	6
Livsvillkor	7
Social tillit	7
Trygghet i samhället	9
Skoltrivsel	13
Föreningsmedlemskap	15
Vill påverka i frågor som rör kommunen	16
Framtidstro	18
Samband mellan indelningsgrunder, levnadsvanor, livsvillkor och att må bra	22
Sammanfattning av rapportserien	24
Bilaga 1	26
Bilaga 2	28
Fotnoter	30

Livsvillkor – förutsättningar för en god och jämlik hälsa

Livsvillkor, sociala bestämningsfaktorer, utgör viktiga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i befolkningen. I den här rapporten undersöker vi livsvillkor utifrån social tillit, delaktighet, framtidstro och olika aspekter av trygghet. Dessa livsvillkor har i huvudsak valts ut mot bakgrund av de nationella folkhälsopolitiska målen: 1 Det tidiga livets villkor, 5 Boende och närmiljö, 7 Kontroll, inflytande och delaktighet.

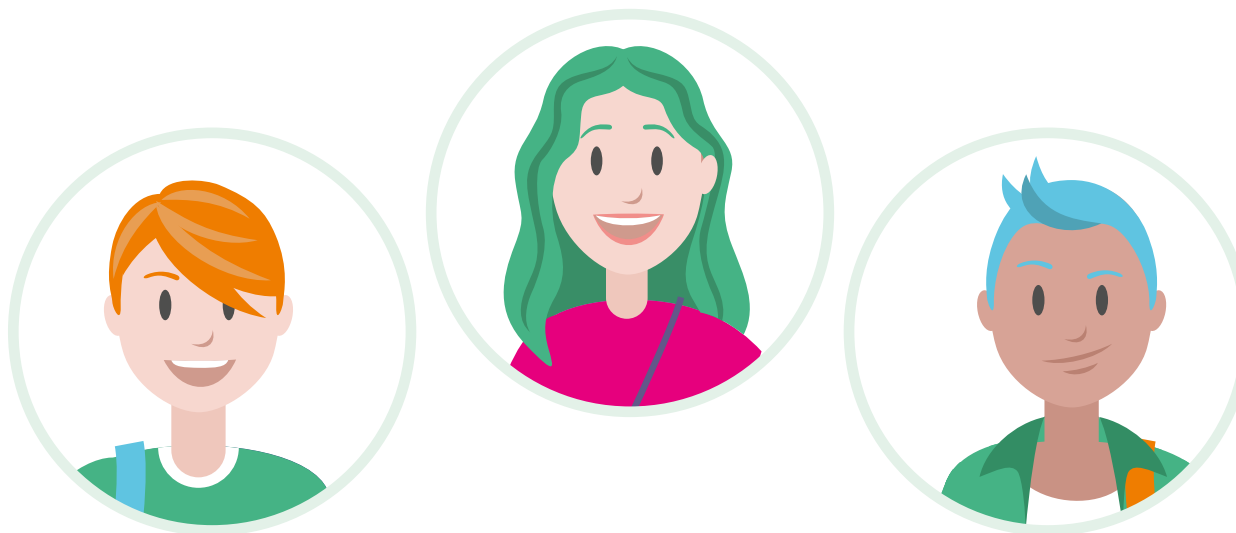
Kommissionen för jämlik hälsa¹ konstaterar att ojämlikheter i hälsa generellt är kopplade till ojämlikhet i tillgång till så kallade resurser, till exempel ekonomi, utbildning och sociala nätverk. Kommissionen lyfter fram det tidiga livet som en central del i en människas liv, eftersom för-

utsättningar och villkor under denna tid påverkar unga direkt. Här läggs även grunden för utveckling, inlärning och hälsa längre fram i livet. Vidare lyfter kommissionen fram kontroll, inflytande och delaktighet som ett viktigt livsområde och där jämlik tillgång till sådana resurser är särskilt avgörande för en god och jämlik hälsa.

Att känna delaktighet och att ingå i sociala sammanhang, där vi blir sedda och hörda är viktigt för välbefinnande och livskvalitet. Trygghet är också en viktig förutsättning som inkluderar både social tillit och säkerhet. Vad som gör att vi känner oss trygga skiljer sig åt mellan olika personer. Att känna sig trygg behöver inte vara detsamma som att vara utom fara, att vara utom fara behöver inte

heller betyda att man känner sig trygg. Trygghet omfattar avsaknad av rädsla, oro och risk att utsättas för exempelvis kränkningar och brott. Trygghet kan också handla om en variation av faktorer såsom ekonomi, boende, sysselsättning, utbildning, fritid, umgänge med mera. Att ha en god närmiljö bidrar till känsla av trygghet och tillit.¹

Utifrån det tidiga livets villkor och barnkonventionen är det viktigt att barn känner tillit och trygghet i hemmet, i skolan och på offentliga platser.² Det är viktigt för hälsan och välbefinnandet att dessa platser är fria från trakasserier och våld.³

Så undersöker vi jämlikhet i livsvillkor

I den här rapporten undersöker vi skillnader i livsvillkor bland niondeklassare i våra län. Inledningsvis redovisas ungdomarnas tillit till andra människor, trygghet i samhället och på nätet. Resultaten för skoltrivsel, trygghet i skolan och i klassrummet redovisas därefter. Till sist redovisas resultaten för föreningsmedlemskap, viljan att påverka frågor som rör sin kommun och framtidstro. Svaren presenteras utifrån indelningsgrunderna: kön, sexuell läggning, i vilket land ungdomarna själva och deras föräldrar är födda samt om de har någon eller några funktionsnedsättningar. För att dela upp eleverna efter sin familjs ekonomiska förutsättningar har frågan om eleverna känner oro för familjens ekonomi använts. Valet av dessa så kallade indelningsgrunder grundar sig på omfattande forskning och statistik.⁴

I rapporten presenteras fördelningen av livsvillkor mellan och inom indelningsgrunderna. Vi tittar också på hur starka sambanden är mellan livsvillkoren och att må bra, med hänsyn taget till indelningsgrunderna och levnadsvanor.

Mer om sambandsanalyser

Multivariata logistiska regressionsanalyser har genomförts för att lyfta fram de starkaste sambanden. För att ett samband ska lyftas fram ska effekten (oddskvotens storlek) både vara statistiskt signifikant och tillräckligt stor. I denna rapport gäller detta statistiskt signifikanta oddskvoter (OR) lägre än 0,68 eller högre än 1,46 enligt de logistiska regressionsanalyser som presenteras i bilagan. Gränsvärdena bygger på en approximation av gränsvärden för när OR utgör ett icke försumbart samband, det vill säga ett samband som kan anses vara av praktisk betydelse⁵. De samband som på detta sätt är tillräckligt stora redovisas i slutet av varje livsvillkorsavsnitt.

Livsvilkor

Social tillit

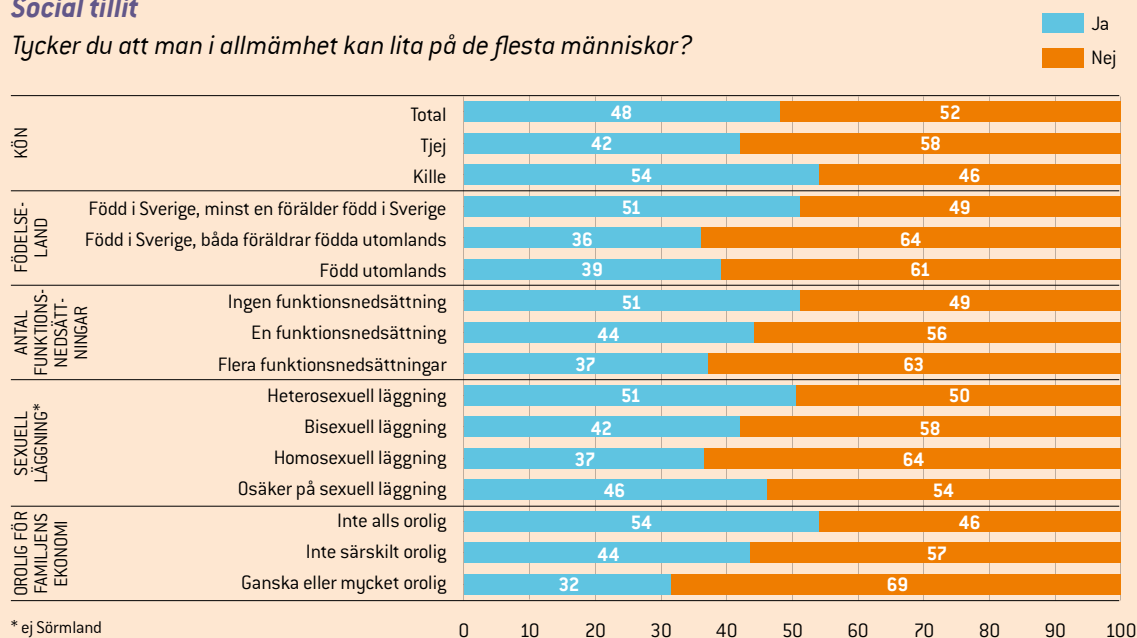
Att känna tillit till människor i allmänhet är en viktig indikator för ett hållbart samhälle och har en koppling till god hälsa. I Liv och hälsa ung ställer vi frågan "Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor?" för att beskriva social tillit bland unga.

Totalt sett har varannan niondeklassare social tillit, men det finns skillnader mellan grupper (figur 1). Till exempel är det en större andel killar som har social tillit, jämfört med tjejer. Det finns också skillnader utifrån födelseland, funktionsnedsättning och familjens ekonomi. Det är färre än fyra av tio av de med flera funktionsnedsättningar, de som är födda

utomlands, och de som har föräldrar som är födda utomlands, som har social tillit. Var tredje elev som är ganska eller mycket orolig för sin familjs ekonomi har social tillit.

Social tillit

Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor?

* ej Sörmland

Figur 1. Svar på frågan "Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor?" från elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar [%].

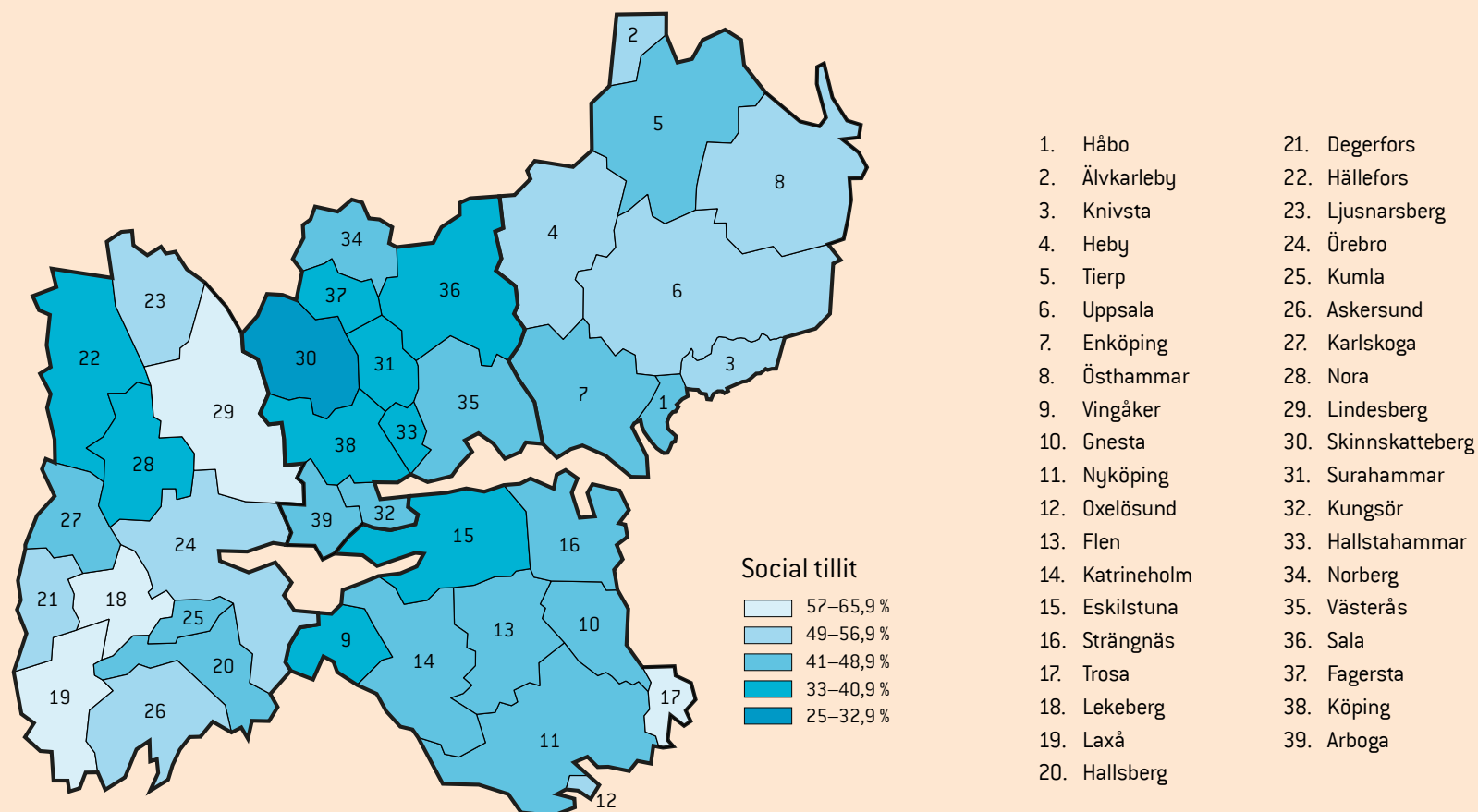
De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att i allmänhet lita på de flesta människor visar att

- det är **mindre** troligt att tjejer har social tillit jämfört med killar
- det är **mindre** troligt att ungdomar med två eller fler funktionsnedsättningar har social tillit jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mer** troligt att svenskfödda med svenskfödda föräldrar har social tillit jämfört med utlandsfödda
- det är **mindre** troligt att de som är ganska eller mycket oroliga för sin familjs ekonomi har social tillit jämfört med de som inte alls är oroliga

Andelen unga som känner social tillit varierar med 40 procentenheter mellan kommunerna i CDUT (figur 2).

I Lekeberg är det störst andel som har social tillit, två av tre. I de kommuner som har lägst andel är det en av tre eller färre som har social tillit.

Figur 2. Andel som svarat "Ja" på frågan "Tycker du att man i allmänhet kan lita på de flesta människor?", kommuner.

Trygghet i samhället

Att känna trygghet är ett grundläggande behov för människors hälsa och välbefinnande. Trygghet inkluderar både tillit och säkerhet från verklig fara. Trygghet omfattar avsaknad av rädsla, oro och risk att utsättas för exempelvis kränkningar och brott. Trygghet kan också handla om ekonomi, boende, utbildning, hälsa, familj och umgänge. Upplevelsen av otrygghet kan handla om rädsla, en faktisk situation eller vara en generell ospecifik känsla.⁶

Vi studerar den upplevda tryggheten genom frågan "Känner du dig trygg på följande ställen..." för arenorna "Bostadsområdet på kvällen", "På nätet" och "I hemmet". Dessutom redovisas andelen som utsatts för kränkningar/trakasserier på nätet under det senaste året.

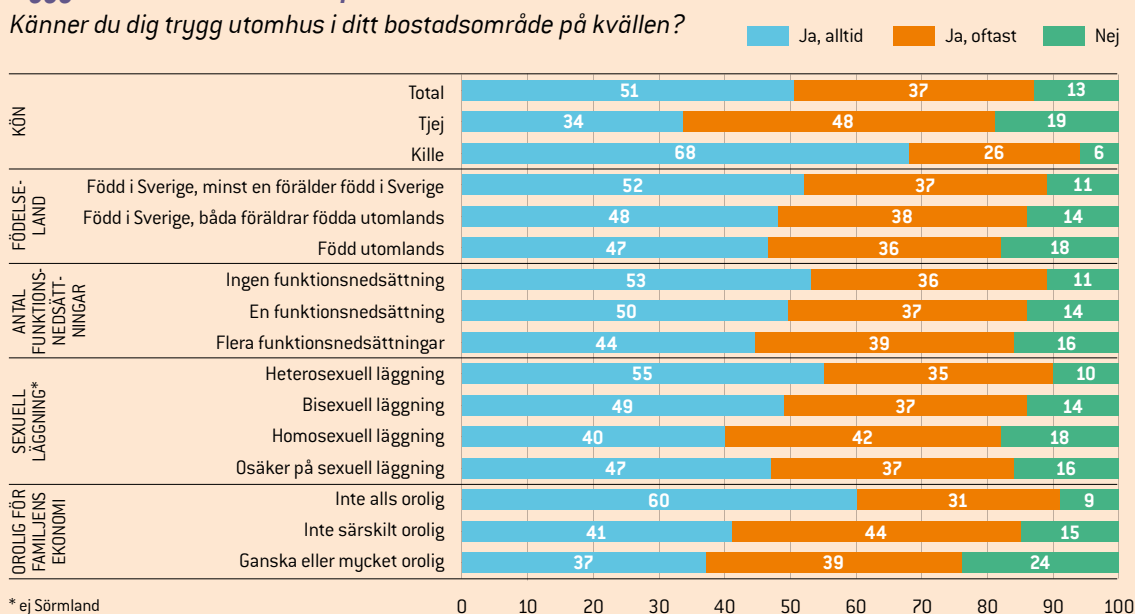
Känna sig trygg utomhus i bostadsområdet på kvällen

Det är vanligare att killar alltid känner sig trygga i bostadsområdet på kvällen jämfört med tjejer, två av tre killar respektive en av tre tjejer (figur 3). Trygghet i bostadsområdet

varierar utifrån indelningsgrunderna. Unga som är födda utomlands, som har flera funktionsnedsättningar eller är homosexuella svarar i mindre utsträckning att de alltid är trygga i bostadsområdet och i större utsträckning att de inte är trygga i bostadsområdet. Andelen som alltid är trygg i bostadsområdet är 23 procentenheter större bland de som inte alls är orolig för familjens ekonomi, jämfört med unga som är ganska eller mycket oroliga. Det är också mer än dubbelt så stor andel som svarat att de inte är trygga i bostadsområdet bland de som är oroliga för familjens ekonomi.

Trygghet i bostadsområdet på kvällen

Känner du dig trygg utomhus i ditt bostadsområde på kvällen?

* ej Sörmland

Figur 3. Svar på frågan "Känner du dig trygg utomhus i ditt bostadsområde på kvällen?". Elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar (%).

De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att vara trygg utomhus i bostadsområdet på kvällen där man bor visar att

- det är **mindre** troligt att tjejer är trygga utomhus i bostadsområdet på kvällen jämfört med killar
- det är **mindre** troligt att ungdomar med två eller fler funktionsnedsättningar är trygga utomhus i bostadsområdet på kvällen jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mindre** troligt att de som är mycket oroliga, ganska oroliga eller inte särskilt oroliga för sin familjs ekonomi är trygga utomhus i bostadsområdet på kvällen jämfört med de som inte alls är oroliga

Känna sig trygg på nätet

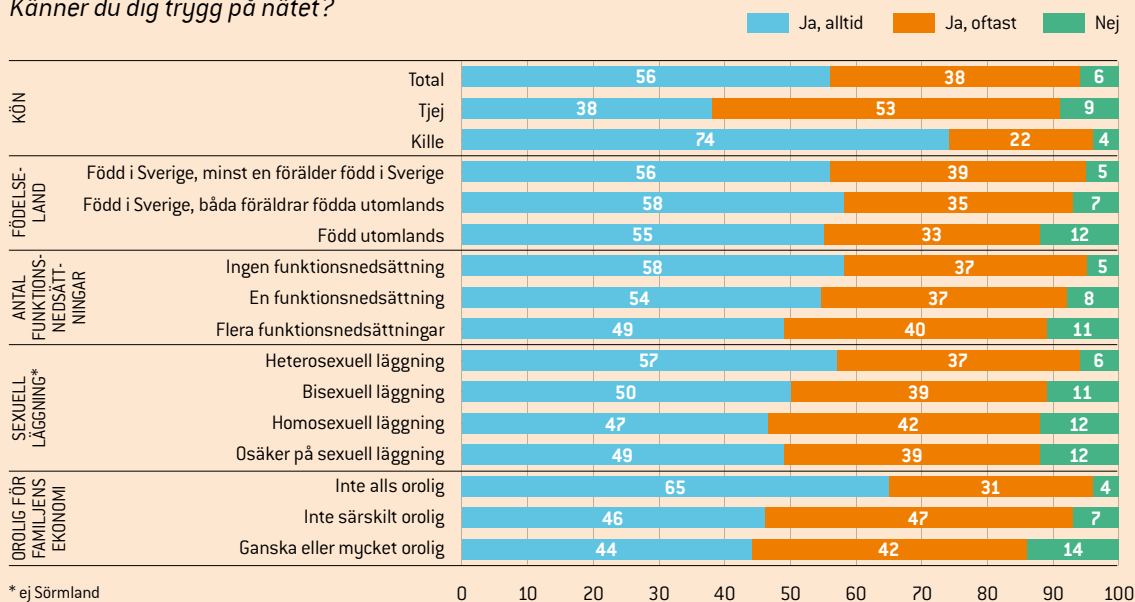
Det är dubbelt så stor andel killar som alltid känner sig trygga på nätet (74 %) jämfört med andelen tjejer (38 %) (figur 4). Det finns små skillnader i andel som alltid känner sig trygga på nätet efter födelseland. Däremot är det mer än dubbelt så stor andel som inte känner sig trygga på nätet bland utlandsfödda, jämfört med svenskfödda. Unga utan funktionsnedsättningar är i större grad alltid trygga på nätet, jämfört med unga med en eller flera funktionsnedsättningar. Liknande mönster för trygghet på nätet ses

utifrån ungas sexuella läggning. Heterosexuella unga känner sig i större grad alltid trygga på nätet, jämfört med unga med annan sexuell läggning. Bland unga som inte är oroliga för familjens ekonomi är det 20 procentenheter större andel som alltid känner sig trygga på nätet, jämfört med unga som inte är särskilt oroliga eller är ganska eller mycket oroliga. Det är två till tre gånger vanligare att unga som är ganska eller mycket oroliga för familjens ekonomi inte känner sig trygga på nätet.

Trygghet på nätet

Känner du dig trygg på nätet?

Figur 4. Svar på frågan "Känner du dig trygg på nätet?". Elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar (%).

De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att känna sig trygg på nätet visar att

- det är **mindre** troligt att tjejer är trygga på nätet jämfört med killar
- det är **mindre** troligt att ungdomar med funktionsnedsättning är trygga på nätet jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mer** troligt att svenskfödda med svenskfödda föräldrar är trygga på nätet jämfört med utlandsfödda
- det är **mindre** troligt att bisexuella och ungdomar som är osäkra på sin sexuella läggning är trygga på nätet jämfört med heterosexuella
- det är **mindre** troligt att de som är mycket oroliga, ganska oroliga eller inte särskilt oroliga för sin familjs ekonomi är trygga på nätet jämfört med de som inte alls är oroliga

Trakasserier och kränkning via nätet

Enligt organisationen Friends är nätkränkningar vanliga, mer än var tredje ung har blivit utsatt.⁷ Kränkningar på nätet kan vara både isolerade händelser eller en del av en mobbingsituation, det kan till exempel handla om spridning av bilder eller film, sexuella trakasserier eller hatiska kommentarer.⁷⁻⁹ Tjejer blir oftare utsatta på en social plattform, medan killarna blir oftare utsatta inom spelvärlden.⁷ Unga kan bli utsatta både under och efter skoltid.

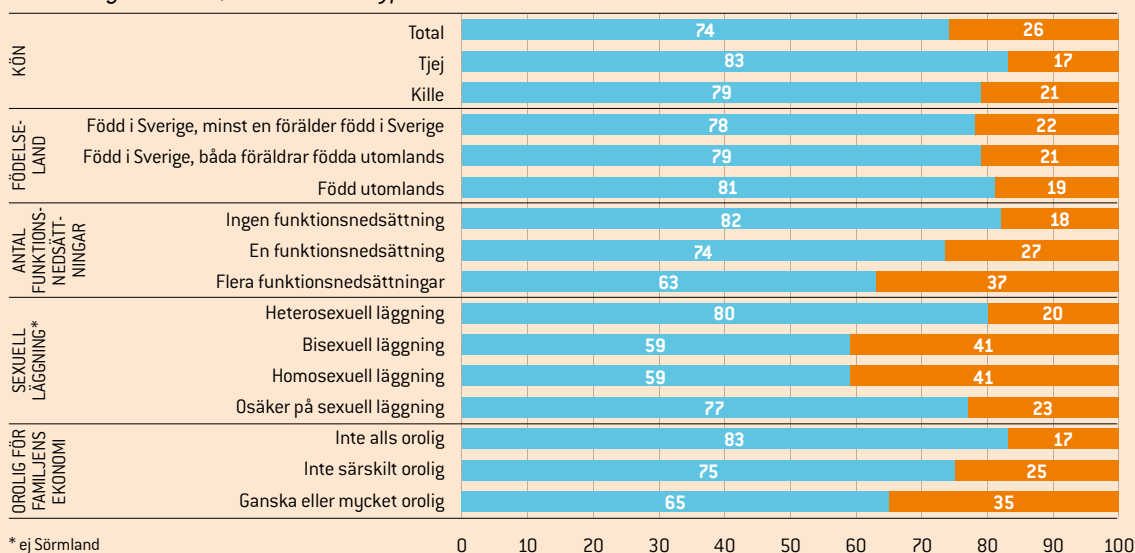
Resultatet visar inte vilken typ av trakasserier eller kränkningar man blivit utsatt för, utan om man blivit utsatt för trakasserier eller kränkningar via mobil, dator eller surfplatta.

Det finns skillnader i att ha blivit utsatt för trakasserier eller kränkning via mobil, dator eller surfplatta. Det är något större andel tjejer än killar som har blivit utsatta (figur 5). Av de som angett bi- eller homosexuell läggning har fyra av tio blivit utsatta för trakasserier eller kränk-

ningar, jämfört med två av tio bland heterosexuella. Unga med en eller flera funktionsnedsättningar har i högre utsträckning blivit utsatta, likaså de som är ganska eller mycket oroliga för sin familjs ekonomi.

Trakasserier på nätet

Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för trakasserier eller kränkning via mobil, dator eller surfplatta?

* ej Sörmland

Figur 5. Svar på frågan "Har du under de senaste 12 månaderna blivit utsatt för trakasserier eller kränkning via mobil, dator eller surfplatta?". Elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar [%].

De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att ha blivit trakasserad eller kränkt via mobil, dator eller surfplatta visar att

- det är **mer** troligt att tjejer har blivit utsatta jämfört med killar
- det är **mer** troligt att ungdomar med funktionsnedsättning har blivit utsatta jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mer** troligt att bisexuella och homosexuella har blivit utsatta jämfört med heterosexuella
- det är **mer** troligt att de som är mycket oroliga, ganska oroliga eller inte särskilt oroliga för sin familjs ekonomi har blivit utsatta jämfört med de som inte alls är oroliga

Trygg i hemmet

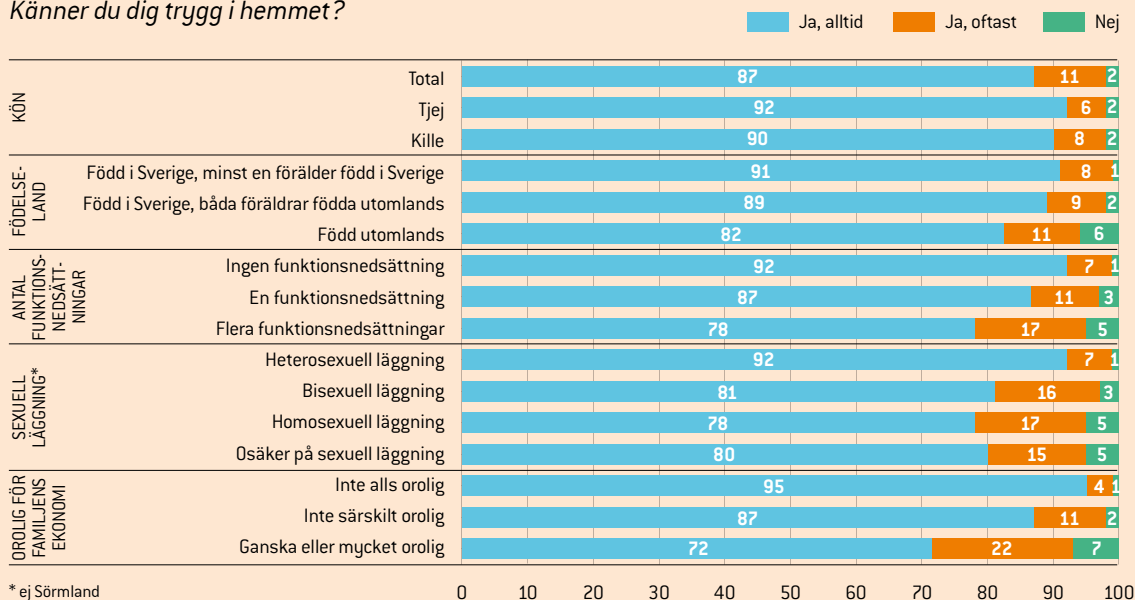
I FN:s konvention om barnets rättigheter framgår varje barns rätt att växa upp under trygga förhållanden och barnets familj har det största ansvaret för tillit och trygghet i hemmet. Att känna trygghet i hemmet är ett grundläggande behov för hälsa och välbefinnande.³

En övervägande majoritet (87 %) av unga känner sig alltid trygga i hemmet, men det finns skillnader utifrån indelningsgrunderna (figur 6). Bland unga som är ganska eller mycket oroliga för sin familjs ekonomi är det inte lika vanligt att alltid känna sig trygg i hemmet. Likaså, är det mindre vanligt att de som är födda utomlands, har funktionsnedsättning eller de med bi-homo- eller osäker

sexuell läggning, alltid känner sig trygga i hemmet. Det finns också skillnader i andel som svarat att de inte är trygga i hemmet utifrån indelningsgrunderna. Andelen är fem till sju gånger så stor i vissa grupper, det gäller till exempel de som är ganska eller mycket oroliga för familjens ekonomi jämfört med de som inte alls är oroliga.

Trygghet i hemmet

Känner du dig trygg i hemmet?

* ej Sörmland

Figur 6. Svar på frågan "Känner du dig trygg i hemmet?". Elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar (%).

De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att känna sig trygg i hemmet visar att

- det är **mindre** troligt att ungdomar med funktionsnedsättning är trygga i hemmet jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mer** troligt att svenskfödda med svenskfödda föräldrar är trygga i hemmet jämfört med utlandsfödda
- det är **mindre** troligt att bisexuella och ungdomar som är osäkra på sin sexuella läggning är trygga i hemmet jämfört med heterosexuella
- det är **mindre** troligt att de som är mycket oroliga, ganska oroliga eller inte särskilt oroliga för sin familjs ekonomi är trygga i hemmet jämfört med de som inte alls är oroliga

Skoltrivsel

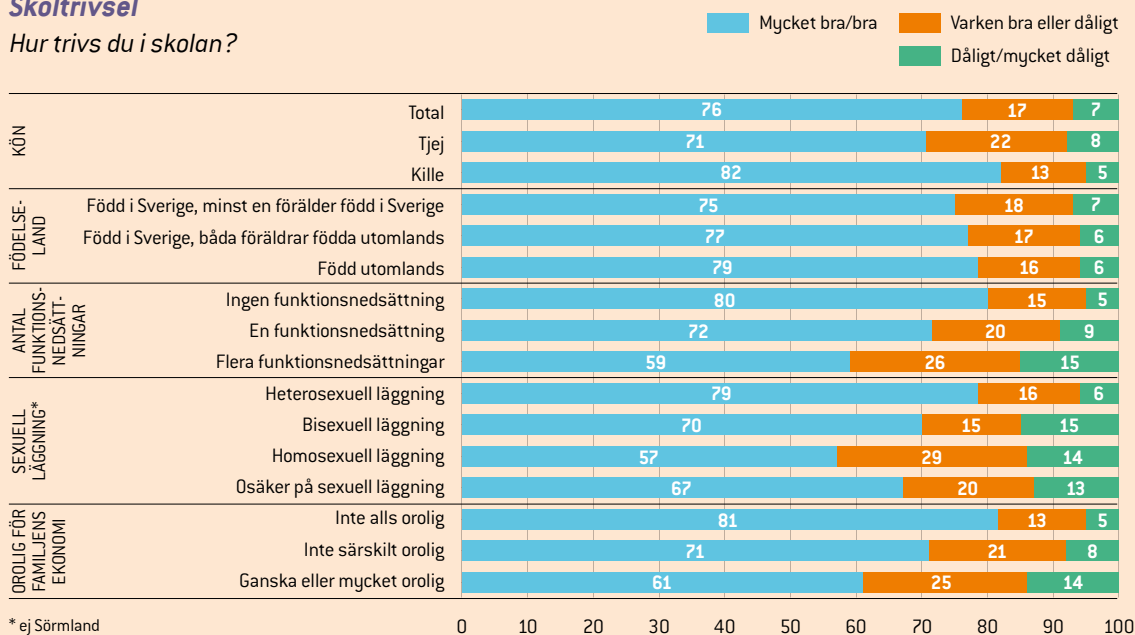
Skolan är en viktig arena för barn och ungas hälsa.¹¹ Enligt skolinspektionen har alla elever rätt att känna sig trygga, känna arbetsro, göra sin röst hörd och att må bra i skolan.¹² Hur elever trivs i skolan har därmed ett nära samband med hur de upplever skolmiljön. Både Folkhälsomyndighetens undersökning om skolbarns hälsovanor och i Skolinspektionens "skolenkäten" visar att skoltrivseln har försämrats.^{13,14}

Genom frågan "Hur trivs du i skolan?" kan vi se hur skoltrivseln skiljer sig beroende på exempelvis kön, där killar i högre grad svarar att de trivs mycket bra i skolan (figur 7). Vi ser också tydliga skillnader vad gäller de som angett en eller flera funktionsnedsättningar, sexuell läggning och om man är orolig för sin familjs ekonomi. Färre än 6 av 10 av elever med flera funktionsnedsättningar, som identifierar sig som bi- eller homosexuell, eller känner oro för sin familjs ekonomi, trivs i skolan.

Skoltrivsel

Hur trivs du i skolan?

* ej Sörmland

Figur 7. Svar på frågan "Hur trivs du i skolan?" från elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar (%).

De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att trivas i skolan visar att

- det är **mindre** troligt att tjejer trivs i skolan jämfört med killar
- det är **mindre** troligt att ungdomar med funktionsnedsättning trivs i skolan jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mindre** troligt att svenskfödda med svenskfödda föräldrar trivs i skolan jämfört med utlandsfödda
- det är **mindre** troligt att bisexuella och ungdomar som är osäkra på sin sexuella läggning trivs i skolan jämfört med heterosexuella
- det är **mindre** troligt att de som är mycket oroliga, ganska oroliga eller inte särskilt oroliga för sin familjs ekonomi trivs i skolan jämfört med de som inte alls är oroliga

Trygghet i skolan

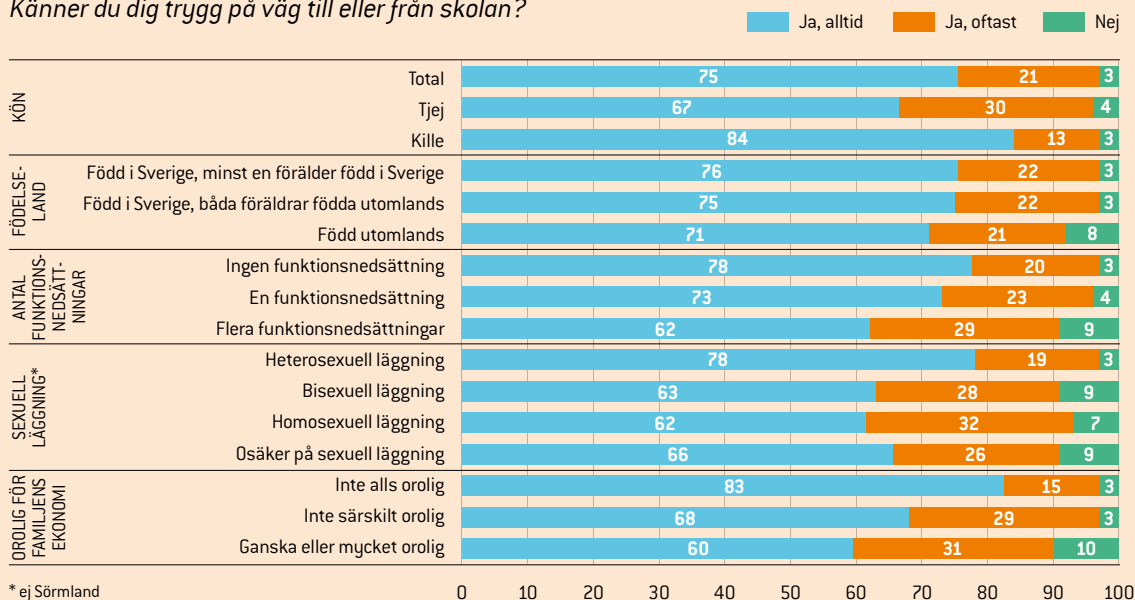
Att känna sig trygg i skolan inkluderar också vägen till och från skolan.¹² Att skapa trygghet till och från skolan kan handla om fysiska åtgärder så som trafiksituation, upplysta gång- och cykelbanor, men också om åtgärder för psykisk trygghet som exempelvis förekomst av utsatthet och trakasserier på bussar till och från skolan.

Resultatet visar, i enlighet med frågan om skoltrivsel, att tjejer känner sig mer otrygga på väg till eller från skolan än killar (figur 8). Otrygghet på väg till eller från skolan är vanligare bland de som angett att de har flera funktionsnedsättningar, osäker-, bi- eller homosexuell läggning eller är orolig för sin familjs ekonomi.

Trygghet i skolan

Känner du dig trygg på väg till eller från skolan?

* ej Sörmland

Figur 8. Svar på frågan "Känner du dig trygg på väg till och från skolan?". Elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar (%).

De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att känna sig trygg på väg till och från skolan visar att

- det är **mindre** troligt att tjejer är trygga på väg till och från skolan jämfört med killar
- det är **mindre** troligt att ungdomar med två eller fler funktionsnedsättningar är trygga på väg till och från skolan jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mer** troligt att svenskfödda med svenskfödda föräldrar är trygga på väg till och från skolan jämfört med utlandsfödda
- det är **mindre** troligt att bisexuella, homosexuella och ungdomar som är osäkra på sin sexuella läggning är trygga på väg till och från skolan jämfört med heterosexuella
- det är **mindre** troligt att de som är ganska eller mycket oroliga för sin familjs ekonomi är trygga på väg till och från skolan jämfört med de som inte alls är oroliga

Enligt Skolverket och Skolinspektionen är elevers trygghet i klassrummet en förutsättning för att nå de nationella kunskapsmålen. Utbildningen ska utformas så att eleverna har en skolmiljö som präglas av trygghet och studero.¹⁵

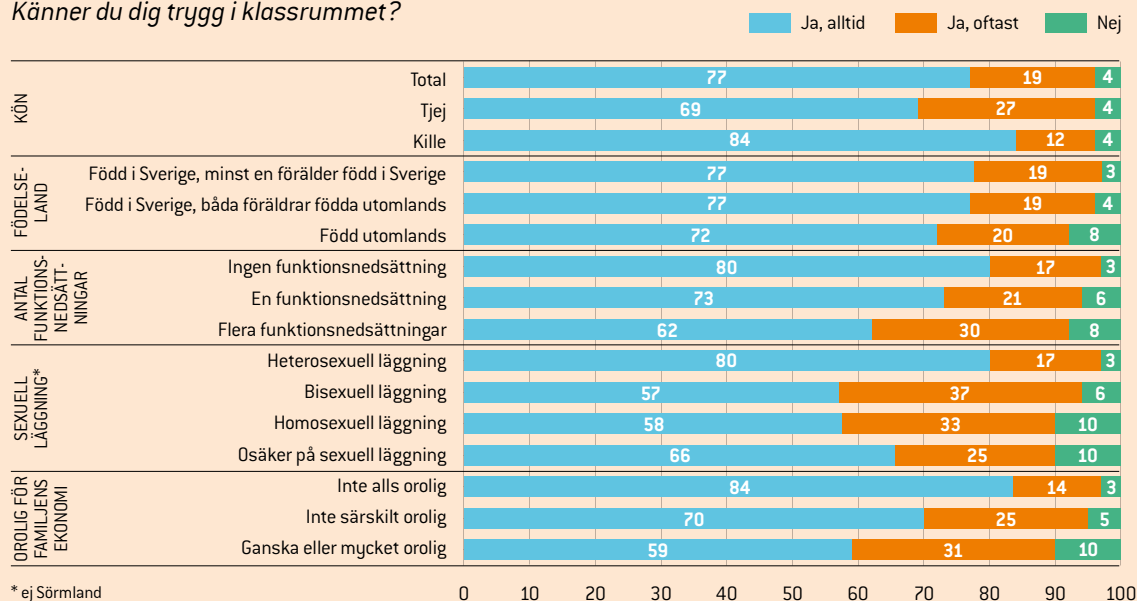
Detta mäts med frågan ”Känner du dig trygg på följande ställen? I klassrummet”. Resultatet visar, i enlighet med

föregående trygghetsfrågor gällande till och från skolan, samt skoltrivsel, att det råder skillnader mellan könen där tjejer upplever mer otrygghet (figur 9). Otrygghet i klassrummet är vanligt om man angett flera funktionsnedsättningar, bi- eller homosexuell läggning eller om man är orolig för sin familjs ekonomi. Gemensamt för dessa grupper är att endast 6 av 10 alltid känner sig trygga i klassrummet. Bland unga som identifierar sig

som homosexuell eller är osäkra på sin sexuella läggning, eller är oroliga för sin familjs ekonomi är 10 % inte trygga i klassrummet.

Trygghet i skolan

Känner du dig trygg i klassrummet?

* ej Sörmland

Figur 9. Svar på frågan ”Känner du dig trygg i klassrummet?”. Elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar (%).

De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att känna sig trygg i klassrummet visar att

- det är **mindre** troligt att ungdomar med funktionsnedsättning är trygga i klassrummet jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mer** troligt att svenskfödda med svenskfödda föräldrar är trygga i klassrummet jämfört med utlandsfödda
- det är **mindre** troligt att bisexuella och ungdomar som är osäkra på sin sexuella läggning är trygga i klassrummet jämfört med heterosexuella
- det är **mindre** troligt att de som är mycket oroliga, ganska oroliga eller inte särskilt oroliga för sin familjs ekonomi är trygga i klassrummet jämfört med de som inte alls är oroliga

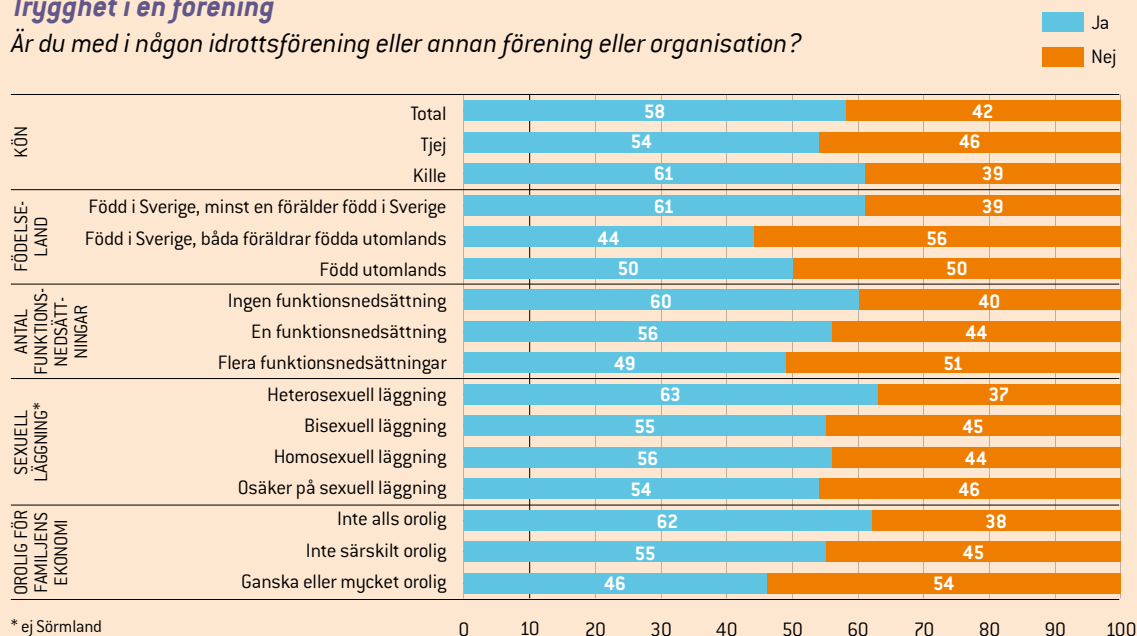
Föreningsmedlemskap

Genom att titta på vilka elever som sammanslaget svarar ja på frågorna "Är du med i någon idrottsförening?" och "Är du med i någon annan förening eller organisation?" får vi en bild av delaktighet i civilsamhället. Det civila samhället spelar en viktig roll som bland annat en demokratiskola och för att stärka tilliten i samhället.¹ Varannan niondeklassare är medlem i någon förening eller organisation (figur 10). Det är vanligare att vara med i en idrottsförening, 5 av 10, jämfört med andra föreningar och organisationer, 2 av 10. Unga som är födda i Sverige och har svenskfödda föräldrar är

i större utsträckning med i någon förening eller organisation jämfört med unga som har utlandsfödda föräldrar eller är födda utomlands. Det finns även tydliga skillnader i föreningsaktivitet utifrån funktionsnedsättning och att vara orolig för familjens ekonomi. Könsskillnader i föreningsaktivitet är särskilt tydliga i andel killar och tjejer som är medlem i idrottsföreningar, 51 procent av killar respektive 43 procent av tjejer. Även mellan andra grupper är skillnader i föreningsaktivitet inom idrottsföreningar tydliga. Det är 16–17 procentenheter vanligare att unga utan funktionsnedsättning, som inte är orolig för familjens ekonomi och som är heterosexuella är med i en idrottsförening, jämfört med flera funktionsnedsättningar, att vara ganska eller mycket orolig för familjens ekonomi eller att vara homosexuell. Det är dessutom vanligare att ungdomar som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige är med i en idrottsförening, jämfört med unga vars föräldrar är födda utomlands och unga som är födda utomlands. Det förekommer inga större skillnader mellan olika grupper i andel som är medlem i andra föreningar eller organisationer. Likväl, det som utmärker sig något är att homosexuella (31%) och bisexuella (28%) i större utsträckning är medlem i någon förening eller organisation jämfört med heterosexuella (23%).

Trygghet i en förening

Är du med i någon idrottsförening eller annan förening eller organisation?

* ej Sörmland

Figur 10. Sammanslagning av frågorna "Är du med i någon idrottsförening?" och "Är du med i någon annan förening eller organisation?", elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar (%).

De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att vara med i någon idrottsförening, annan förening eller organisation visar att

- det är **mindre** troligt att svenskfödda med minst utlandsfödd förälder är föreningsaktiv jämfört med utlandsfödda
- det är **mindre** troligt att de som är ganska eller mycket oroliga för sin familjs ekonomi är föreningsaktiva jämfört med de som inte alls är oroliga

Vill påverka i frågor som rör kommunen

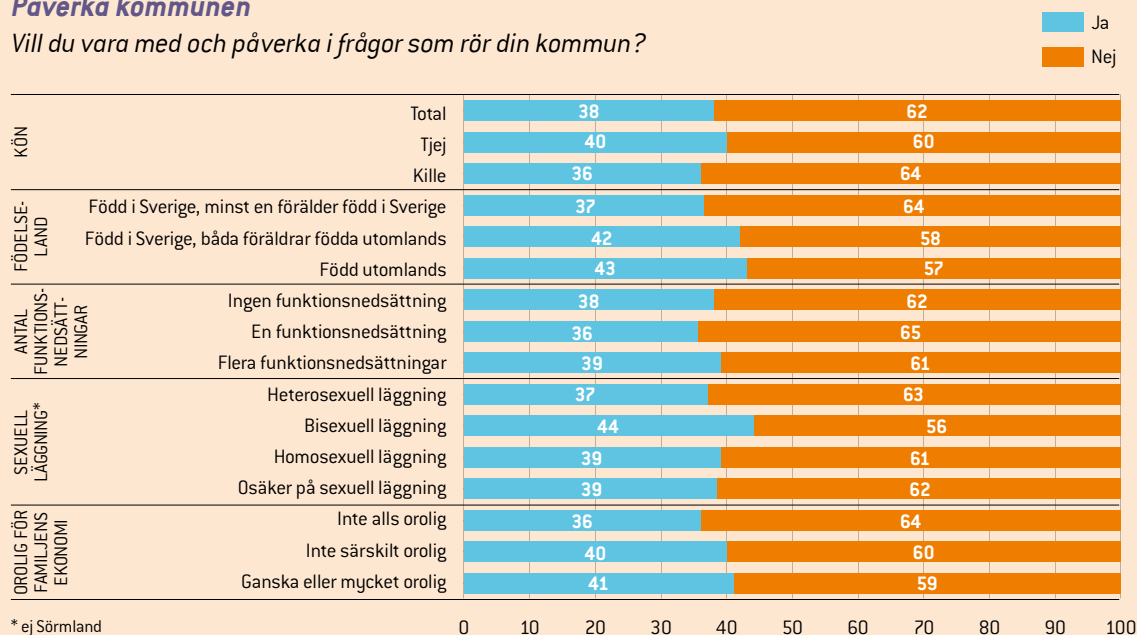
Den nationella kommissionen för jämlik hälsa¹ lyfter vikten av ett brett deltagande i samhället och möjligheten att göra sin röst hörd. För att åstadkomma en god och jämlik hälsa bör arbete riktas för att främja alla individers möjligheter till inflytande och delaktighet. Eleverna i årskurs nio har inte ännu fått rösta i val. Endast 4 av 10 ungdomar svarar emellertid ja på frågan om de vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun (figur 11). Det

framträder inga större skillnader inom de olika indelningsgrunderna. Det finns dock en svag tendens att unga i mer utsatta grupper vill vara med och påverka i större utsträckning. I en tidigare undersökning, där samma fråga använts, framgick att vilja påverka i kommunfrågor kan kopplas till missnöje. Negativa erfarenheter från fritiden och skolan kan fungera som drivkraft för att vilja påverka i kommunfrågor.¹⁰

Det finns inte tillräckligt stora samband mellan indelningsgrunderna och viljan att påverka i kommunfrågor. Däremot ser vi att viljan att påverka i kommunfrågor varierar med 35 procentenheter mellan kommuner i CDUT-länen.

Påverka kommunen

Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?

* ej Sörmland

Figur 11. Svar på frågan "Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?" från elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar [%].

Jag **vill inte** vara med och påverka, därför att

"Har inte tid och är inte tillräckligt intresserad"

"Känns inte som att lilla jag skulle kunna förändra något"

"Jag skulle vilja veta att jag kan vara med och påverka om jag vill, men just nu har jag inte den tiden eller intresset"

Jag **vill** vara med och påverka detta

"Sopplockning för fin miljö"

"Skolor, lunch, fritid, sommarjobb"

"Jag vill kunna påverka vad de bygger och tänker bygga till ungdomarna i min kommun"

"SKOLMATEN! och lagarna"

Framtidstro

En stor del av den press ungdomar upplever som skapar oro och ångest är kopplat till tankar kring sin framtid. Det som särskilt påverkar ungas oro för framtiden är utbildning, arbete, boende, miljö och klimat.^{16,17} Att ha en ljus framtidstro har samband med psykisk hälsa, och grundar sig bland annat i känslan av att ha möjlighet att bestämma och styra över sitt liv, ha tillgång till vardagsmakt och inflytande.¹⁸ För att undersöka hur ungdomar

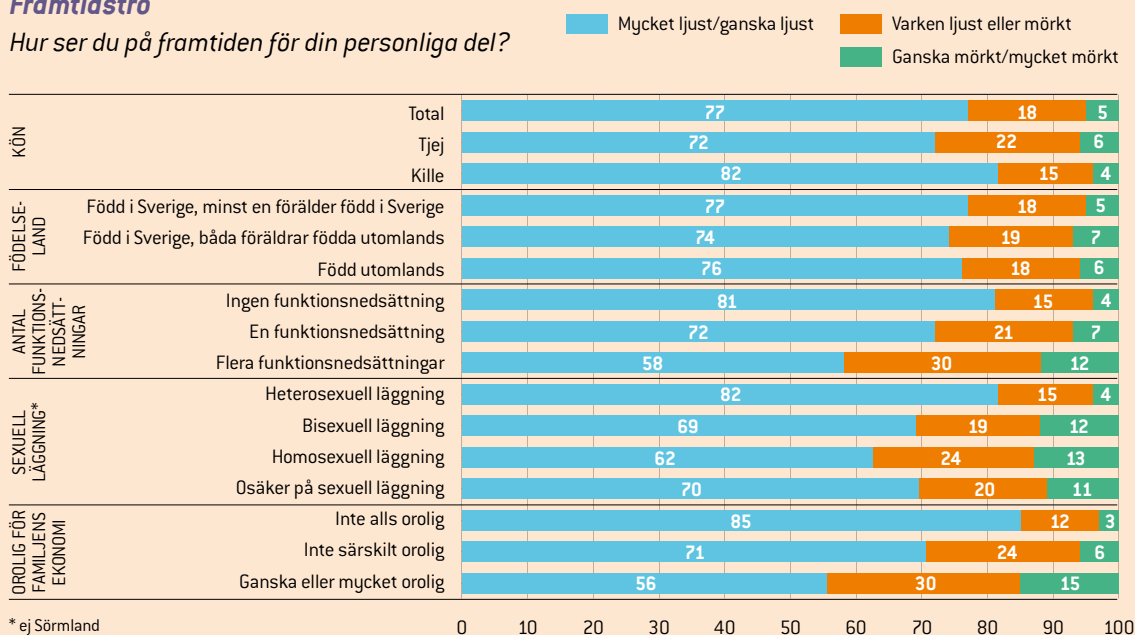
som snart ska gå ur grundskolan ser på sina egna möjligheter och framtidsutsikter frågar vi ”Hur ser du på framtiden för din personliga del?”.

Bland eleverna är det 77 procent som har en mycket eller ganska ljus tro på sin egen framtid (figur 12). Killar har generellt en ljusare framtidstro än tjejer. Personer som identifierar sig med en bisexuell eller homosexuell läggning eller är osäkra på sin sexuella läggning har i mindre

utsträckning ljus framtidstro än elever som identifierar sig med en heterosexuell läggning. Färre än 6 av 10 unga som känner oro för sin familjs ekonomi, eller som har flera funktionsnedsättningar, känner en ljus framtidstro för egen del. I samma grupper är det även 3–5 gånger så vanligt att se ganska eller mycket mörkt på sin framtid, jämfört med de som inte känner oro över familjens ekonomi eller som inte har någon funktionsnedsättning.

Framtidstro

Hur ser du på framtiden för din personliga del?

* ej Sörmland

Figur 12. Svar på frågan ”Hur ser du på framtiden för personlig del?” från elever i årskurs 9 i CDUT, uppdelat på indelningsgrunderna. Andelar (%).

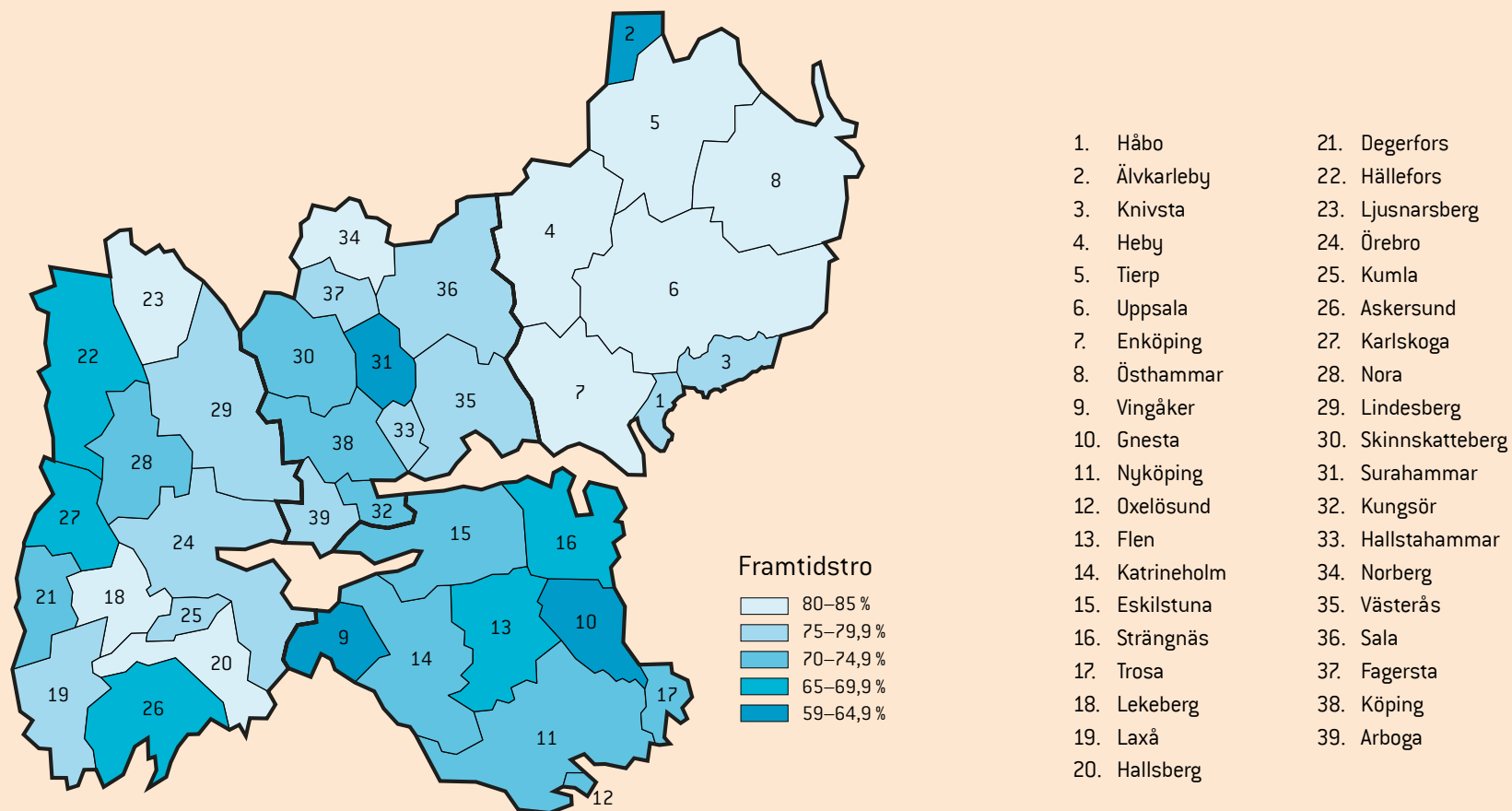
De starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och att se ganska eller mycket ljus på framtiden visar att

- det är **mindre** troligt att tjejer har ljus framtidstro jämfört med killar
- det är **mindre** troligt att ungdomar med funktionsnedsättning har ljus framtidstro jämfört med de som inte har någon funktionsnedsättning
- det är **mindre** troligt att bisexuella och ungdomar som är osäkra på sin sexuella läggning har ljus framtidstro jämfört med heterosexuella
- det är **mindre** troligt att de som är mycket oroliga, ganska oroliga eller inte särskilt oroliga för sin familjs ekonomi har ljus framtidstro jämfört med de som inte alls är oroliga

I CDUT-länen finns en variation på 25 procentenheter mellan kommunerna i andel unga som har ljus framtidsstro (figur 13).

I flera av Uppsala läns kommuner är det omkring 8 av 10 som har en ljus framtidsstro, medan det i kommuner som har lägst andel är omkring 6 av 10.

Figur 13. Andel som svarat "Jag ser mycket/ganska ljus på framtiden" på frågan "Hur ser du på framtiden för din personliga del?", kommuner.

Elever i Uppsala län fick även svara på frågan "Vilken tror du är den viktigaste framtidsfrågan?", frågan besvarades från ett personligt perspektiv och för världen i stort. På det personliga planet prioriteras värden som arbete, utbildning, familj, att lyckas och vara lycklig (figur 14). För världen i stort låg fokus på klimatförändringar, miljö, fred, jämställdhet, mänskliga rättigheter och rasism (figur 15).

Figur 14. Ordmoln över viktiga framtidsfrågor som är personliga.

Figur 15. Ordmoln över viktiga framtidsfrågor för världen i stort.

Samband mellan indelningsgrunder, levnadsvanor, livsvillkor och att må bra

I rapport 1 och 2 i denna rapportserie tittade vi närmare på hur ungdomars mående skiljer sig åt fördelat på indelningsgrunder och levnadsvanor. Vi utökar nu den analysen med livsvillkor. Beräkningen tar då hänsyn till såväl livsvillkorens som levnadsvanornas och indelningsgrundernas samtidiga samband med hälsan.

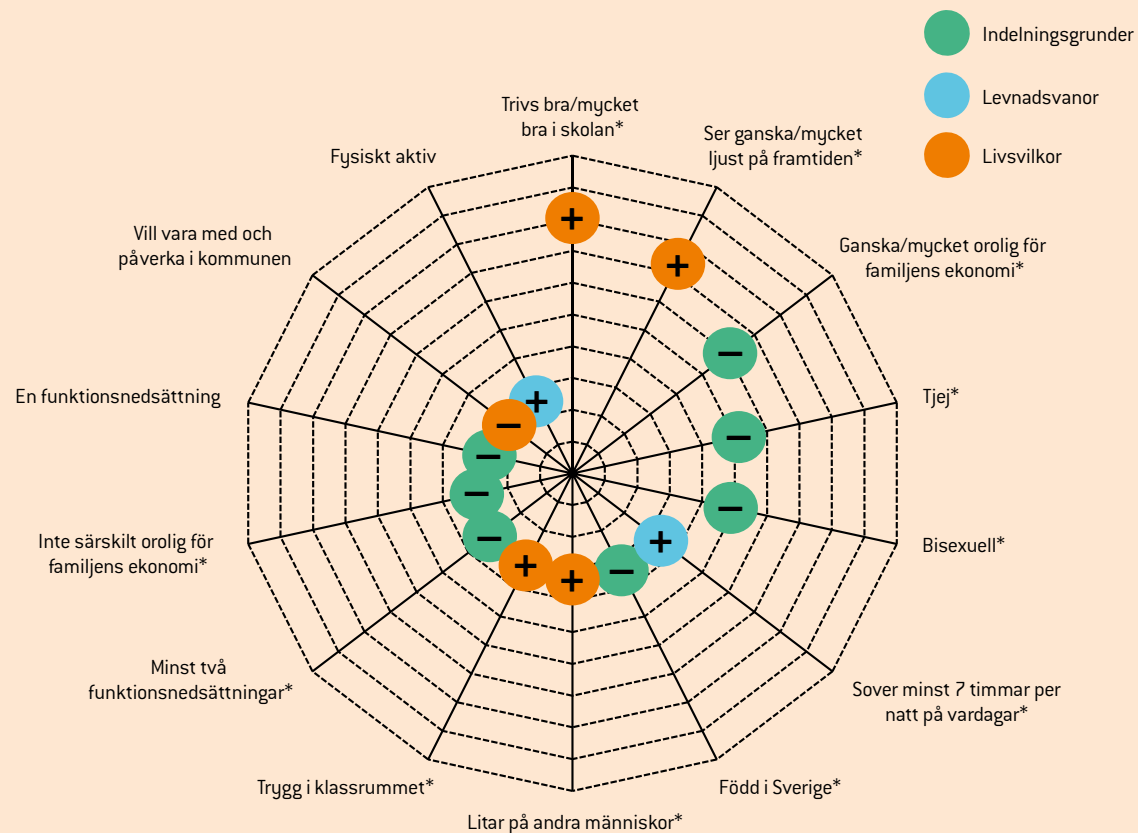
När hänsyn tas till såväl indelningsgrundernas som levnadsvanornas samband med att må bra finns ett starkt positivt samband mellan måendet och att trivas i skolan, ha ljus framtidssyn, känna tillit till andra människor samt

att vara trygg i klassrummet (figur 16). De som uttrycker att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen har dock ett lägre odds att må bra jämfört med dem som inte vill vara med och påverka.

De levnadsvanor som, kontrollerat på samma sätt för övriga faktorer, har signifikanta samband med att må bra är att sova tillräckligt samt att vara fysiskt aktiv. Samtliga studerade indelningsgrunder har ett statistiskt säkerställt samband med att må bra rent allmänt, varav att vara orolig för sin familjs ekonomi har det starkaste sambandet.

Av de bestämningsfaktorer för hälsa som studerats i den här rapportserien – indelningsgrunderna i Rapport 1, levnadsvanorna i Rapport 2 och livsvillkoren i denna Rapport 3 – är det livsvillkoren som förklarar den största delen av skillnaderna i ungas mående (Bilaga, Tabell B2). Näst störst betydelse för måendet har indelningsgrunderna och därefter levnadsvanorna. När vi lägger ihop betydelsen av samtliga bestämningsfaktorer i rapportserien förklarar de 44 % av variationen i ungas mående – en relativt stor andel.

Inkluderade i analysen men ej signifikanta faktorer:

Frukost-, alkohol- och rökvanor, föreningsaktivitet samt trygghet på nätet, i bostadsområdet på kvällen och i hemmet.

Figur 16. Illustration av sambandet mellan indelningsgrunder, levnadsvanor och livsvillkor för att må bra eller mycket bra rent allmänt.

I figur 16 redovisas sambanden schematiskt. Ju längre ut mot kanten av cirkeln desto starkare är det statistiska sambandet med att må bra. Faktorer som har ett negativt samband är markerade med ett "–" och faktorer med ett positivt samband med ett "+". De faktorer som har ett särskilt starkt samband är markerade med en ".*". Endast faktorer med statistiskt signifikanta oddskvoter redovisas i figuren.

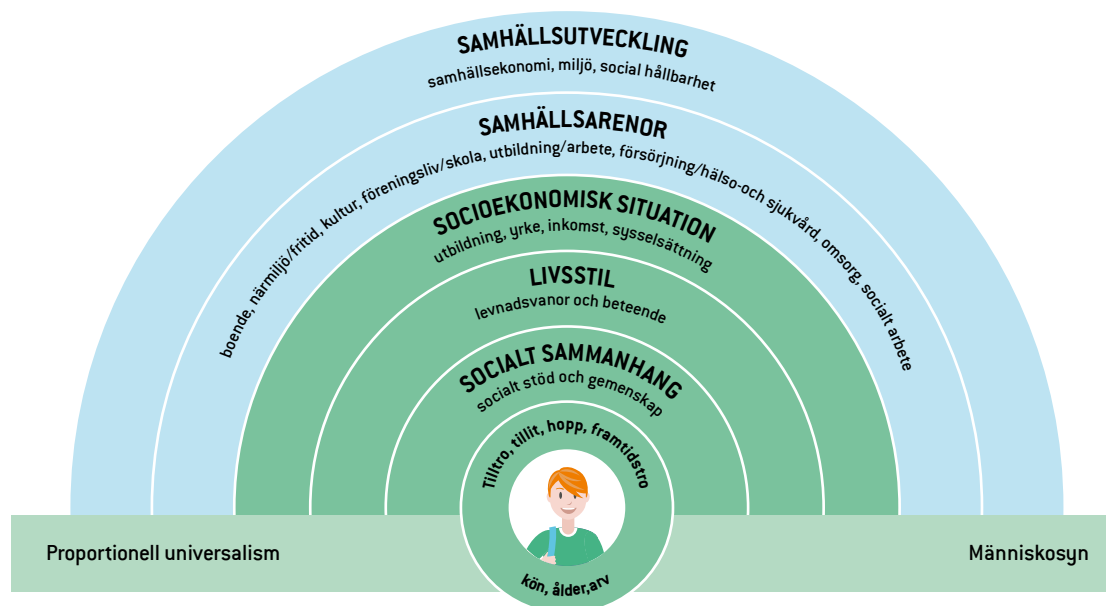

Sammanfattning av rapportserien

Hela rapportserien utgår ifrån att undersöka ungas hälsa utifrån hälsans bestämningsfaktorer (figur 17). Dels har vi jämfört skillnader i mående bland unga i Mellansverige utifrån indelningsgrunderna kön, sexuell läggning, födelseland, funktionsnedsättning och ekonomi (Rapport 1). Sedan undersökte vi ojämlikhet i levnadsvanor utifrån indelningsgrunderna. Styrkan i de statistiska sambanden jämfördes för sannolikheten att må bra mellan levnadsvanor och indelningsgrunderna (Rapport 2). I denna

rapport har vi undersökt ojämlikhet i livsvillkor utifrån indelningsgrunderna. Vi analyserade även styrkan i de statistiska samband för sannolikheten att må bra mellan livsvillkor, levnadsvanor och indelningsgrunderna.

Trots att tre av fyra niondeklassare mår bra finns skillnader i ungas hälsa, när det gäller andelen som mår bra eller mycket bra (Rapport 1). Tjejer mår sämre än killar och skillnaden mellan könen har ökat över tid. Unga som har

Figur 17. Hälsans bestämningsfaktorer – ett samspel mellan individ, miljö och samhälle.
Bearbetad figur efter förlagor från Dahlgren & Whitehead, 1991 samt van Vliet & Kristenson, 2014.

funktionsnedsättningar mår också sämre än unga utan funktionsnedsättningar. Unga som identifierar sig som heterosexuella mår bättre än unga med annan sexuell identitet. Framför allt finns det skillnader i hälsa beroende ekonomi, unga som känner oro för familjens ekonomi mår sämre än unga som inte är oroliga.

De flesta unga har hälsofrämjande levnadsvanor men det finns skillnader utifrån indelningsgrunderna. Riskfyllda levnadsvanor är vanligast bland unga med funktionsnedsättningar eller med annan sexuell läggning än heterosexuell. Levnadsvanorna har samband med hur ungdomarna mår. Det är betydligt vanligare att må bra för den som har hälsofrämjande vanor, så som tillräcklig sömn och att inte röka (Rapport 2).

I rapport nummer 3 har vi tittat på niondeklassares känsla av tillit, skoltrivsel, trygghet och framtidstro och liksom i de två tidigare rapporterna analyserat dels ojämlikhet i dessa livsvillkor och dels hur stor betydelse nämnda livsvillkor har för ungas hälsa. Av resultatet framgår att det är för livsvillkoren som ojämlikheten (skillnaderna mellan studerade indelningsgrunder) är som störst och det är också livsvillkoren som förklarar den största delen av skillnaderna i ungas mående. Näst störst betydelse för måendet har indelningsgrunderna och därefter levnadsvanorna. Dessa resultat är viktiga att beakta när insatser på olika plan planeras för att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa bland dagens unga.

Som vi såg i inledningen så är människans behov av kontroll och delaktighet grundläggande för välbefinnande och livskvalitet och därmed även för hälsa. I propositionen God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik lyfts

Barnens olika uppväxtvillkor påverkar och skapar ojämlikheter i deras egna villkor och möjligheter senare i livet.

Kommissionen för jämlik hälsa

därutöver att dessa faktorer på en mer övergripande nivå anknyter till den sociala hållbarheten i ett samhälle och hur utbrett och jämlikt det ekonomiska, sociala, kulturella och politiska deltagandet är.

Insatser för barn och ungas trygghet, skoltrivsel och ökade delaktighet i demokrati och civilsamhälle ger därför både grund för god och jämlik hälsa och ett hållbart och frodande samhälle. Det offentliga kan, och ska, arbeta för att alla barn och unga som växer upp i Sverige kan se positivt på framtiden när de tar stegen ut i vuxenvärlden. Indelningsgrunderna och livsvillkoren har betydande påverkan på ungas mående. Framförallt är det viktigt att unga trivs i skolan och har en ljus framtidstro.

Bilaga 1

Statistiska samband mellan indelningsgrunder och olika livsvillkor

I slutet av varje livsvillkorsavsnitt beskrivs de starkaste sambanden mellan indelningsgrunderna och det studerade livsvillkoret. Analyserna genomförs med multivariat logistisk regressionsanalys. I en multivariat logistisk regression erhålls så kallade oddskvoter för samtliga oberoende faktorer där hänsyn tas till alla oberoende variabler samtidigt. I dessa analyser är det indelningsgrunderna

som är oberoende variabler. Utfallsvariabeln är de olika livsvillkoren. Sammantaget har elva separata analyser genomförts.

Resultatet i en logistisk regressionsanalys redovisas i form av en oddskvot. Om en oddskvot är över 1 finns ett positivt samband mellan utfallet och den studerade variabeln

och om en oddskvot är under 1 finns ett negativt samband. För att ett samband ska lyftas fram i rapporten ska oddskvoten förutom att vara statistiskt signifikant även vara ”tillräckligt stor”. En oddskvot som är lägre än 0,68 eller högre än 1,46 anses vara tillräckligt stor. Gränsvärdena bygger på en approximation av gränsvärden för OR för när det finns en icke försumbar effekt.⁵

	Litar i almmänhet på andra människor		Trygg utomhus i bostadsområdet på kvällen		Trygg på nätet		Trakasserad via mobil/dator/ surfplatta		Trygg i hemmet		Trivs i skolan	
	OR	KI	OR	KI	OR	KI			OR	KI	OR	KI
<i>Kille (ref)</i>												
Tjej	0,63*	0,563–0,699	0,29*	0,236–0,347	0,39*	0,308–0,500	1,82*	1,539–2,152	1,17	0,772–1,770	0,57*	0,497–0,645
<i>Ingen funktionsnedsättning (ref)</i>												
En funktionsnedsättning	0,73	0,636–0,833	0,92	0,741–1,134	0,64*	0,496–0,833	1,71*	1,404–2,085	0,59*	0,361–0,962	0,67*	0,572–0,777
Två eller fler funktionsnedsättningar	0,59*	0,488–0,719	0,68*	0,518–0,884	0,51*	0,369–0,696	2,54*	1,969–3,268	0,38*	0,224–0,639	0,41*	0,333–0,494
<i>Utlandsfödd (ref)</i>												
Svenskfödd, minst en förälder född utomlands	0,85	0,670–1,075	1,40	0,980–2,005	1,26	0,829–1,925	1,31	0,926–1,849	1,95	0,971–3,910	0,80	0,599–1,062
Svenskfödd, ingen förälder född utomlands	1,59	1,342–1,874	1,28	1,011–1,624	1,64*	1,235–2,183	1,31	1,018–1,672	4,01*	2,554–6,285	0,64*	0,521–0,780
<i>Heterosexuell (ref)</i>												
Bisexuell	0,72	0,559–0,919	0,71	0,518–0,972	0,57*	0,392–0,835	1,92*	1,367–2,707	0,24*	0,136–0,436	0,50*	0,389–0,604
Homosexuell	0,90	0,572–1,428	0,68	0,359–1,298	0,58	0,272–1,243	2,22*	1,235–4,007	1,24	0,166–9,245	0,80	0,483–1,336
Osäker	0,99	0,840–1,160	0,76	0,599–0,957	0,54*	0,411–0,712	1,01	0,802–1,281	0,44*	0,273–0,716	0,63*	0,528–0,752
<i>Inte alls orolig för familjens ekonomi (ref)</i>												
Inte särskilt orolig	0,71	0,631–0,796	0,62*	0,515–0,752	0,59*	0,462–0,765	1,49*	1,247–1,774	0,44*	0,262–0,739	0,58*	0,504–0,664
Ganska eller mycket orolig	0,43*	0,355–0,519	0,39*	0,308–0,502	0,33*	0,244–0,443	1,87*	1,446–2,431	0,22*	0,125–0,376	0,43*	0,356–0,526
Nagelkerke R ²	0,08		0,11		0,10		0,09		0,14		0,10	

Tabell B1. Oddskvoter (OR), konfidensintervall för Oddskvoter (KI) och Nagelkerke R² (R²) för multivariata logistiska regressioner med indelningsgrunder och utfallsmåttet (respektive livsvillkor). Signifikanta oddskvoter i fet stil, oddskvoter med tillräckligt stor effekt⁵ är markerade med en asterisk (*). Elever i årskurs 9 i CUT-regionen.

	Trygg till och från skolan		Trygg i klassrummet		Är med i någon förening		Vill vara med och påverka i kommunen		Ser ganska eller mycket ljust på framtiden	
	OR	KI	OR	KI	OR	KI	OR	KI	OR	KI
<i>Kille (ref)</i>										
Tjej	0,67*	0,485–0,912	0,83	0,623–1,102	0,75	0,676–0,804	1,15	1,029–1,278	0,67*	0,583–0,768
<i>Ingen funktionsnedsättning (ref)</i>										
En funktionsnedsättning	0,69	0,476–1,012	0,51*	0,371–0,701	0,90	0,787–1,032	0,91	0,792–1,042	0,68*	0,574–0,795
Två eller fler funktionsnedsättningar	0,31*	0,214–0,459	0,44*	0,296–0,642	0,70	0,579–0,843	1,02	0,841–1,231	0,36*	0,296–0,444
<i>Utlandsfödd (ref)</i>										
Svenskfödd, minst en förälder född utomlands	1,71	0,958–3,037	1,20	0,697–2,074	0,67*	0,530–0,834	1,05	0,832–1,319	0,75	0,563–0,990
Svenskfödd, ingen förälder född utomlands	2,20*	1,535–3,146	1,50*	1,045–2,150	1,31	1,115–1,541	0,91	0,775–1,077	0,89	0,724–1,084
<i>Heterosexuell (ref)</i>										
Bisexuell	0,45*	0,276–0,750	0,36*	0,231–0,557	0,88	0,693–1,119	1,05	0,829–1,342	0,54*	0,417–0,703
Homosexuell	0,33*	0,140–0,796	1,34	0,324–5,553	0,72	0,461–1,120	1,42	0,908–2,211	0,70	0,412–1,178
Osäker	0,42*	0,296–0,605	0,38*	0,275–0,527	0,78	0,669–0,918	1,03	0,877–1,211	0,65*	0,543–0,786
<i>Inte alls orolig för familjens ekonomi (ref)</i>										
Inte särskilt orolig	0,72	0,502–1,033	0,64*	0,469–0,886	0,79	0,703–0,890	1,19	1,060–1,341	0,45*	0,387–0,521
Ganska eller mycket orolig	0,33*	0,222–0,488	0,43*	0,293–0,631	0,60*	0,502–0,716	1,13	0,946–1,361	0,25*	0,204–0,304
Nagelgerke R ²	0,11		0,08		0,04		0,01		0,13	

Fortsättning tabell B1. Oddskvoter (OR), konfidensintervall för Oddskvoter (KI) och Nagelkerke R² (R²) för multivariata logistiska regressioner med indelningsgrunder och utfallsmåttet (respektive livsvillkor). Signifikanta oddskvoter i fet stil, oddskvoter med tillräckligt stor effekt⁵ är markerade med en asterisk (*). Elever i årskurs 9 i CUT-regionen.

Bilaga 2

Statistiska samband mellan indelningsgrunder, levnadsvanor, livsvillkor och allmänt mående

I avsnittet ”Samband mellan indelningsgrunder, levnadsvanor, livsvillkor och att må bra” beskrivs det statistiska sambandet mellan att må bra rent allmänt och livsvillkoren, levnadsvanorna och indelningsgrunderna genom en multivariat logistisk regressionsanalys. I en multivariat logistisk regression erhålls så kallade oddskvoter för samtliga oberoende faktorer där hänsyn tas till alla oberoende variabler samtidigt. I tabell B2 redovisas resultatet upp-

delat på tre steg: indelningsgrunder och levnadsvanor (block 1–2), livsvillkor (block 3) samt indelningsgrunder, levnadsvanor och livsvillkor (block 1–3) där utfallsmåttet är att må bra eller mycket bra rent allmänt.

Om en oddskvot är över 1 finns ett positivt samband mellan utfallet och den studerade variabeln och om en oddskvot är under 1 finns ett negativt samband. I rappor-

ten redovisas samtliga signifikanta oddskvoter samt att oddskvoter som är lägre än 0,68 eller högre än 1,46 anses redovisas som särskilt starka. Gränsvärdena bygger på en approximation av gränsvärden för OR för när det finns en icke försumbar effekt.⁵

	Block 1–2		Block 3		Block 1–3		n
	OR	KI	OR	KI	OR	KI	n
Kille (ref)							2 668
Tjej	0,36*	0,313–0,418			0,39*	0,332–0,459	2 676
Ingen funktionsnedsättning (ref)							3 803
En funktionsnedsättning	0,70	0,590–0,827			0,78	0,644–0,936	1 068
Två eller fler funktionsnedsättningar	0,46*	0,365–0,575			0,63*	0,491–0,820	473
Utlandsfödd (ref)							623
Svenskfödd, minst en förälder född utomlands	0,61*	0,447–0,825			0,60*	0,428–0,840	491
Svenskfödd, ingen förälder född utomlands	0,58*	0,461–0,727			0,57*	0,442–0,730	4 230
Heterosexuell (ref)							4 325
Bisexuell	0,34*	0,256–0,447			0,41*	0,296–0,558	279
Homosexuell	0,92	0,518–1,629			1,03	0,542–1,942	72
Osäker	0,69	0,567–0,846			0,87	0,693–1,094	668
Inte alls orolig för familjens ekonomi (ref)							2 937
Inte särskilt orolig	0,54*	0,466–0,628			0,68*	0,575–0,800	1 845
Ganska eller mycket orolig	0,23*	0,187–0,287			0,33*	0,257–0,416	562
Lever ej upp till rekommendation (ref)							2 633
Fysiskt aktiv	1,42	1,235–1,641			1,26	1,063–1,497	2 711
Äter ej frukost varje dag (ref)							2 338
Äter frukost varje dag	1,44	1,243–1,658			1,16	0,985–1,358	3 006
Sover färre än 7 timmar (ref)							1 483
Sover 7 timmar eller mer per natt på vardagar	2,30*	1,979–2,663			1,70*	1,443–2,014	3 861
Har ej druckit (ref)							3 466
Har druckit alkohol de senaste 12 månaderna	0,78	0,671–0,901			0,85	0,722–1,001	1 878
Äj dagligrökare (ref)							5 178
Röker dagligen	0,59*	0,408–0,852			0,83	0,547–1,261	166
Tycker inte att man i allmänheten kan lita på de flesta människor (ref)							2 676
Litar i allmänhet på andra människor			1,91*	1,646–2,227	1,67*	1,422–1,967	2 668
Ser varken ljus eller mörkt/ganska/mycket mörkt på framtiden (ref)							1 084
Ser ganska eller mycket ljus på framtiden			4,73*	4,024–5,571	3,66*	3,071–4,371	4 260
Trivs varken bra eller dåligt/ganska/mycket dåligt i skolan (ref)							1 250
Trivs bra eller mycket bra i skolan			4,82*	4,122–5,633	4,02*	3,403–4,752	4 094
Äj med i någon förening (ref)							2 062
Är med i någon förening			1,24	1,066–1,433	0,98	0,829–1,168	3 282
Vill inte vara med och påverka frågor i kommunen (ref)							3 289
Vill vara med och påverka frågor som rör kommunen			0,78	0,674–0,907	0,82	0,697–0,953	2 055
Äj trygg (ref)							186
Trygg i klassrummet			1,36	0,897–2,063	1,61*	1,022–2,537	5 158
Äj trygg (ref)							330
Trygg på nätet			1,51*	1,130–2,024	1,05	0,771–1,434	5 014
Äj trygg (ref)							602
Trygg i sitt bostadsområde på kvällen			1,52*	1,225–1,892	1,12	0,888–1,410	4 742
Äj trygg (ref)							82
Trygg i hemmet			0,98	0,537–1,782	1,09	0,561–2,110	5 262
Nagelkerke R ²	0,28		0,35		0,44		

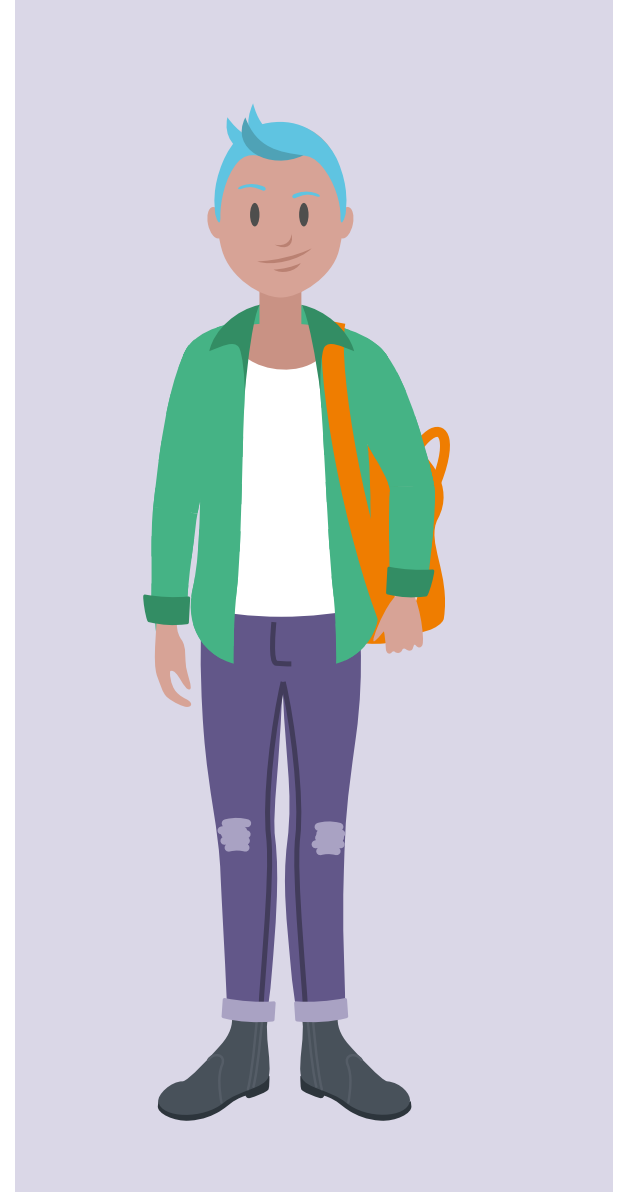
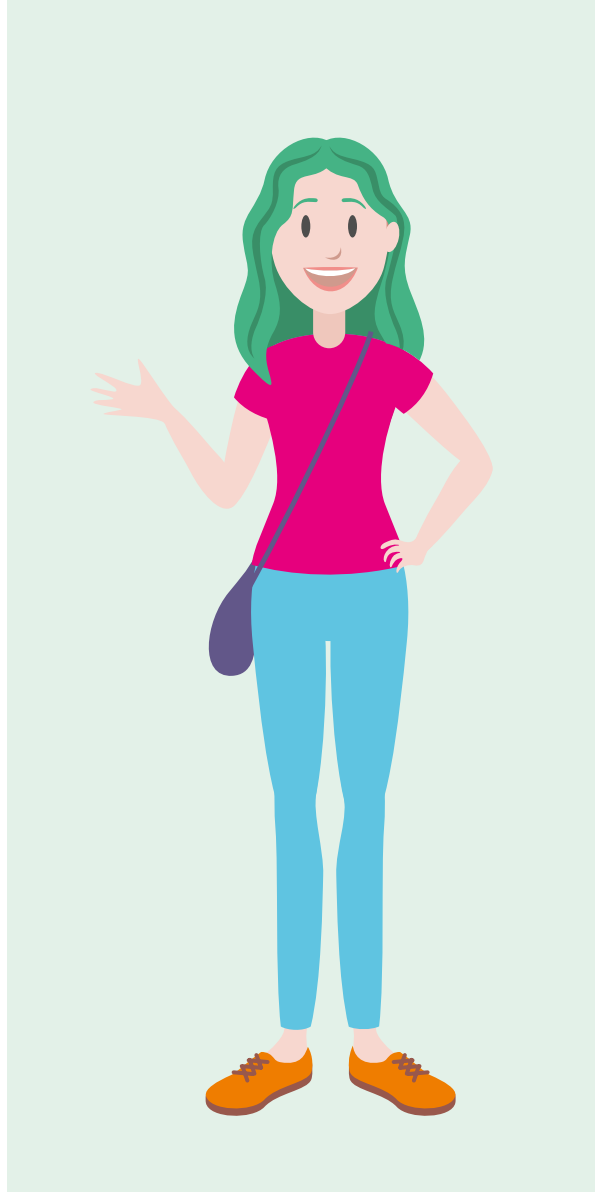
Tabell B2. Oddskvoter (OR), konfidensintervall för Oddskvoter (KI), antal svar (n) samt Nagelkerke R² (R²) för multivariata logistiska regressioner mellan indelningsgrunder och levnadsvanor (block1–2), livsvillkor (block 3) samt mellan indelningsgrunder, levnadsvanor, livsvillkor (block 1–3) och hur man mår rent allmänt (utfallsmått: Bra/mycket bra; ref: Varken bra eller dåligt/dåligt/mycket dåligt). Signifikanta oddskvoter i fet stil, oddskvoter med tillräckligt stor effekt⁵ är markerade med en asterisk (*). Elever i årskurs 9 i CUT-regionen.

Referenser

1. SOU. Kommissionen för jämlik hälsa. Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa : förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa / slutbetänkande av Kommissionen för jämlik hälsa. (Wolters Kluwer, Stockholm, 2017).
2. Larsson, I., Östling, C., Andréasson, H., Grinde, P. & Börjesdotter, C. Trygghet hos unga i Uppsala län. En rapport från undersökningen Liv och Hälsa ung 2017. (Region Uppsala, 2018).
3. Unicef. Barnkonventionen. (<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>).
4. Statens folkhälsoinstitut. Folkhälsopolitisk rapport 2010. Framtidens folkhälsa – allas ansvar. (Solna, 2010).
5. Chen, H., Cohen, P. & Chen, S. How Big is a Big Odds Ratio? Interpreting the Magnitudes of Odds Ratios in Epidemiological Studies. Communications in Statistics – Simulation and Computation 39, 860-864 (2010).
6. Levander, M.T. Trygghet, säkerhet, oro eller risk? Begreppsdefinitioner och mått. (Sveriges Kommuner och Landsting, Stockholm, 2007).
7. Friends. Friends nätrapport. (https://www.dropbox.com/sh/w9pd82tqlkb4o2/AACIWnFZTp5-UXa3FYitEb0ha?dl=0&preview=Friends_natrapport_2017.pdf, 2017).
8. Polisen. Näthat – lagar och fakta. (<https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/it-relaterade-brott/nathat/>).
9. Statens medieråd, S. Ungar & medier 2017. (<https://statensmedierad.se/download/18.7b0391dc15c38ffbccd9a238/1496243409783/Ungar%20och%20medier%202017.pdf>, 2018).
10. Nilsson, Å., Forkby, T., Liljeström, A. & Turner, R. Ungas livssituation i Göteborgsregionen. Analyser av ungas fritid, skoltid, inflytande, trygghet och hälsa i nio kommuner utifrån Luppundersökningen 2017. (Göteborgsregionen, 2018).
11. Lundin, N. & Belfrage, E. Skolan kan skapa hälsa. in Läkartidningen, Vol. 109 821-823 (2012).
12. Skolinspektionen. Dina rättigheter i skolan. (<https://elev.skolinspektionen.se/sv/dina-rattigheter-i-skolan/du-har-ratt-att-kanna-dig-trygg/>, 2019).
13. Folkhälsomyndigheten. Utvecklingen av psykosomatiska besvär, skolstress och skoltrivsel bland 11-, 13- och 15-åringar Resultat från Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18, (<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/u/psykosomatiska-symtom-och-skolmiljo-bland-11--13--och-15-aringar/>, 2018).
14. Skolinspektionen. Om skolenkäten. (<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Regelbunden-tillsyn/enkater-infor-skolbesok2/Om-Skolenkaten/>, 2019).
15. Skolinspektionen. Trygghet & studiero. (<https://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/trygghet--studiero/>, 2019).
16. Linnéuniversitetet. Sveriges ungdomar om framtiden; Från YOLO till oro. (https://lnu.se/contentassets/39b4d828ebd14d4db6be77e3a0d-fa016/lnu_rapport_yolotilloro.pdf).
17. Folkhälsomyndigheten. Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige? Utvecklingen under perioden 1985–2014, (<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/628f1b-fc932b474f9503cc6f8e29fd45/varfor-psykiska-ohalsan-okat-barn-unga-18023-2-webb-rapport.pdf>, 2018).
18. MUCF. (https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/nar-livet-kanns-fel_0.pdf, 2015).

I samverkan:

